

Økonomiministeriet

Folketingets Lovsekretariat
Christiansborg

8. april 2024

Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 193 (alm. del) af 4. april 2024

Spørgsmål

Vil ministeren oversende sit talepapir fra samrådet den 4. april 2024 om hovedkonklusionerne i Fordeling og Incitamenter 2023, jf. FIU alm. del – samrådsspørgsmål H?

Svar

Talepapir til samråd d. 4. april 2024 er vedlagt i bilag 1.

Det bemærkes, at det talte ord gælder.

Med venlig hilsen

Stephanie Lose
Økonomiminister

[Indledning]

I dag vil jeg gennemgå hovedpointerne i publikationen, *Fordeling og incitamenter 2023*. Indledningsvis vil jeg gerne knytte et par ord til historikken omkring publikationen.

Fordeling og incitamenter udkom første gang i 2002, og er siden udkommet flere gange med skiftende titler. Senest i 2020 og 2021 med titlen, *Ulighedsredegørelsen*. Med 2023-udgivelsen vender publikationen tilbage til titlen, *Fordeling og incitamenter*. Det gør den, fordi den titel er mere dækkende for det samlede indhold. 2023-udgaven har fokus på indkomster, formuer, incitamenter til beskæftigelse og social mobilitet.

Første kapitel består af en sammenhængende fortælling om hovedpointerne fra kapitel 2-5, hvorfor mit fokus i dag er på disse kapitler.

[Indkomster og indkomstforskelle]

Det andet kapitel i publikationen handler om befolkningens disponible indkomster og indkomstfordelingen. Den disponible indkomst er den indkomst, der er tilbage til forbrug, når skatterne er betalt.

Kapitlet har fokus på udviklingen i de disponible indkomster og indkomstforskellene i de seneste tilgængelige dataår, der dækker frem til 2021. Herudover analyseres udviklingen over en længere periode, der går tilbage til 1994.

Analysen viser, at dansk økonomi kom godt igennem coronapandemien. Befolkningens disponible indkomster voksede i gennemsnit med 7,6 pct. fra 2019 til 2021, og

indkomstfremgangen var bredt funderet blandt personer med forskellig arbejdsmarkedstilknytning.

Udviklingen skyldes blandt andet, at arbejdsmarkedet var rigtigt stærkt, og at mange ledige fik et arbejde. Det gælder også for mange, der før modtog kontanthjælp.

Fra 2019 til 2021 steg indkomstforskellene med knap 0,4 pct.-point. En del af stigningen kan henføres til engangsudbetalingen af folks egne indefrosne feriepenge, der jo i sagens natur mest gik til de personer, der allerede havde høj løn. Feriepengene blev ikke udbetalt i 2022, og det vil bidrage til at mindske indkomstforskellene igen.

Analysen redegør også for udviklingen i lavindkomstgruppen, der udgjorde 7,7 pct. af befolkningen i 2021. Blandt børn er 6,3 pct. i lavindkomstgruppen. Begge tal er de laveste siden 2016.

En stor del af lavindkomstgruppen er studerende med midlertidig lav indkomst under deres studieperiode. Når der ses bort fra studerende og personer i familie med studerende, udgjorde lavindkomstgruppen 4,4 pct. Når der endvidere ses bort fra personer med midlertidig lav indkomst af 1- eller 2-års-varighed, udgjorde lavindkomstgruppen 1,5 pct. af befolkningen. Altså en markant lavere andel end opgørelser baseret på blot et enkelt år. Det viser, at det er vigtigt at nuancere tallene, når vi taler om, hvem der har lave indkomster.

Set over en længere periode er de disponible indkomster vokset med over 50 pct. siden midten af 1990'erne, og det er altså efter inflation. I samme periode er indkomstforskellene imidlertid øget.

I kapitlet zoomes ind på to af de forhold, der har haft betydning for stigningen i indkomstforskellene i løbet af de sidste årtier.

Den første er udviklingen i aktieindkomsterne, der siden 2001 har bidraget med ca. 30 pct. af stigningen i Gini-koefficienten. Aktieindkomster er som udgangspunkt koncentreret hos personer i toppen af indkomstfordelingen. Samtidig er de øget markant i perioden. Det skyldes, at børsnoterede virksomheder, indenlandske og udenlandske, har gjort det rigtig godt, og at aktiekurserne er steget.

Analysen viser dog også, at der er tegn på, at aktieindkomsterne i de sidste ti år er blevet mere lige fordelt på tværs af indkomstdeciler.

Det andet forhold, kapitlet zoomer ind på, er sammenhængen mellem alder og indkomst, der har fået større betydning for indkomstforskellene.

I gennemsnit varierer indkomsten mere gennem livet i dag end tidligere. Det kan blandt andet henføres til, at flere tager en uddannelse, samtidig med at uddannelsesniveaet er steget. Der er kommet flere studerende, der midlertidigt har en lav indkomst. Samtidig er der flere i den erhvervsdygtige alder, der har fuldført en videregående uddannelse, og som har en relativ høj løn. Det er grundlæggende godt, fordi et højere uddannelsesniveau er med til at sikre, at vi i Danmark har en kvalificeret arbejdsstyrke og et højt velstandsniveau.

Det betyder dog også, at forskellene i de disponible indkomster mellem unge og personer i den erhvervsaktive alder er blevet større fra 1994 til 2021.

Den større forskel mellem unge og personer i den erhvervsaktive alder bidrager til at øge indkomstforskellene, når man betragter indkomsterne i et enkelt år.

De unge kan dog i gennemsnit se frem til en større indkomststigning end tidligere. Det betyder, at hvis man betragter indkomsten set over hele livet, er indkomstforskellene ikke nødvendigvis blevet større.

[Befolkningens formuer]

Lad mig nu vende blikket mod kapitel 3, som omhandler danskernes personlige formuer.

I kapitlet kigger vi i første omgang nærmere på, hvordan de gennemsnitlige nettoformuer har udviklet sig i perioden fra 2014 til 2021.

Når befolkningens formuer belyses, tager man typisk udgangspunkt i de personlige nettoformuer for den voksne del af befolkningen.

Nettoformuen består af værdien af de samlede aktiver (formue) fratrukket værdien af de samlede passiver (gæld).

Fra 2014 til 2021 er den gennemsnitlige nettoformue steget med omkring $\frac{1}{2}$ mio. kr., når der er taget højde for udviklingen i inflationen. Det betyder, at hver voksen dansker i gennemsnit havde en nettoformue på 1,6 mio. kr. i 2021.

Det er især stigninger i aktiverne, der har drevet udviklingen i nettoformuen, hvor lave renter bidrog til at presse priserne op på en række aktiver.

Men hvordan har de stigende nettoformuer så påvirket formueforskellene?

I analysen opstilles forskellige fordelingsmål med det formål at belyse udviklingen i formueforskellene. Og på tværs af de forskellige mål er konklusionen den samme.

Nemlig at formueforskellene er faldet fra 2014 til 2021.

For eksempel er andelen af nettoformuen, der ejes af top 10 pct. af befolkningen med de største nettoformuer, faldet med 4,1 pct.-point fra ca. 53,3 pct. i 2014 til ca. 49,2 pct. i 2021.

Når det er sagt, så er det vigtigt at holde sig for øje, at danskernes nettoformuer vil være påvirket af den generelle konjunkturudvikling.

Man skal derfor være varsom med at fortolke aftagende eller stigende formueforskelle på kort sigt som strukturelle ændringer.

Værdiændringer i bestemte formueelementer påvirker befolkningens nettoformuer forskelligt alt efter, hvordan nettoformuen er sammensat på tværs af formuefordelingen.

For eksempel udgør fast ejendom en langt større andel af nettoformuen for de øvrige 90 pct. end for top 10 pct.

Stigende boligpriser bidrager derfor til at reducere formueforskellene i perioder, hvor værdien af fast ejendom stiger mere end de øvrige formuekomponenter.

Udviklingen i befolkningssammensætningen har også betydning for udviklingen i formueforskellene.

Formueforskelle i et enkelt år kan i høj grad forklares ved, at mange forbrugsudjævner over livet.

Således har unge voksne typisk en lav nettoformue, mens nettoformuen stiger gennem den erhvervsaktive alder og

topper ved pensionsalderen, hvorefter udbetalingerne af den opsparede pensionsformue starter.

Eksempelvis udgjorde den gennemsnitlige nettoformue for 30-årige under 0,3 mio. kr., mens nettoformuen for 60-årige i gennemsnit udgjorde ca. 2,8 mio. kr. i 2021.

I de seneste årtier er befolkningen blevet ældre, og der er kommet flere indvandrere. Samtidigt er der kommet flere studerende, og befolkningens uddannelsesniveau er generelt steget.

Samlet set har disse demografiske og strukturelle faktorer betydet, at ejerandelen for top 10 pct. er reduceret med omkring 2 pct.-point.

[Incitament til beskæftigelse]

Publikationen har vanen tro fokus på de økonomiske incitament til at være i beskæftigelse målt ved nettokompensationsgraden.

Nettokompensationsgraden opgøres omtrent som forholdet mellem den disponible indkomst som henholdsvis ledig og beskæftiget, hvor der også tages højde for andre forhold, herunder transportudgifter forbundet med beskæftigelse.

En høj nettokompensationsgrad er udtryk for et svagt økonomisk incitament til at være i beskæftigelse, og omvendt er en lav nettokompensationsgrad udtryk for et stærkt økonomisk incitament.

Der kan dog også være mange andre forhold, som har betydning for, om det er attraktivt at være i beskæftigelse. Eksempelvis socialt samvær med kollegaer og et ønske om at kunne forsørge sig selv.

Analysen viser, at nettokompensationsgraden varierer med alderen og typisk er højere for forsikrede end for ikke-forsikrede. Her skal man huske på, at for de fleste personer er en forsikring mod ledighed en god ting, fordi det reducerer usikkerheden omkring forbrugsmulighederne.

En højere nettokompensationsgrad kan dog også medvirke til at øge ledigheden, fordi det er mindre økonomisk nødvendigt for ledige at komme i beskæftigelse og mindre økonomisk nødvendigt for beskæftigede at fastholde deres arbejde.

Nettokompensationsgraden er typisk faldende i takt med uddannelsesniveaue og erhvervserfaringen målt ved antal år med fuldtidsbeskæftigelse. Det hænger sammen med, at uddannelse og erhvervserfaring medfører højere timeproduktivet, som arbejdsgiverne er villige til at aflønne.

Incitamenterne til at være i beskæftigelse er styrket siden 2005. Det ses ved, at antallet og andelen af personer med en nettokompensationsgrad over 80 pct. overordnet set har været faldende siden 2005. Det kan henføres til en række reformer, der har øget gevinsten ved at være i arbejde frem for at være ledig. Det er eksempelvis forhøjelser af beskæftigelsesfradraget, herunder til enlige forsørgere. Regeringen har forhøjet både beskæftigelsesfradraget og det ekstra beskæftigelsesfradrag til enlige forsørgere yderligere med den seneste personskattereform.

Analysen viser, at personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. typisk er forsikrede mod ledighed, har relativt lave timelønninger og har relativt høje transportudgifter.

De fleste personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er i beskæftigelse, men der er tegn på en svagere arbejdsmarkedstilknytning, idet andelen af fuldtidsbeskæftigede er lavere end i resten af befolkningen.

Der er stor udskiftning i gruppen af personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. Fra et år til det næste udskiftes knap halvdelen af gruppen, og for de fleste er der tale om en permanent afgang. Det skyldes, at timelønnen stiger med tiden og/eller transportudgifterne reduceres, fx ved at personer opnår beskæftigelse tættere på bopælen, eller flytter for at bo tættere på arbejdspladsen. Det kan også være, fordi man flytter til et område, hvor jobmulighederne er bedre – og man derfor både opnår en højere timeløn og lavere transportudgifter.

[Nærmiljø og social mobilitet]

Fordeling og incitamenter 2023 indeholder et temakapitel med fokus på nærmiljø og social mobilitet. Kapitlet er motiveret af, at der blandt andet i den økonomiske litteratur er fokus på betydningen af netværk og omgangskreds for egne præstationer og valg – og dermed eksempelvis placeringen i indkomstfordelingen.

I det lys behandler kapitlet to spørgsmål.

Det første spørgsmål er, om børnefamilier bor geografisk mere opdelt med hensyn til indkomster i dag end tidligere? Svaret på det første spørgsmål er ja.

Analysen viser, at børnefamilier med de henholdsvis 20 pct. højeste og 20 pct. laveste disponible indkomster i højere grad end for godt 30 år siden bor i samme sogne som andre børnefamilier med samme indkomstniveau. Dermed bor disse børnefamilier også mere opdelt fra børnefamilier med andre indkomstniveauer.

Det er vigtigt at huske på, at mulighederne for at købe en bolig i et attraktivt område naturligt hænger sammen med ens indkomst. Boligmarkedet bidrager derfor til, at familier med ensartet indkomstniveau og karakteristika bosætter sig i bestemte områder, og at der opstår en vis grad af opdeling af børnefamilier med hensyn til indkomster.

Med den anvendte metode er det ikke muligt at dekomponere årsagen til den stigende geografiske opdeling med hensyn til indkomst, fx i bidrag fra bestemte befolkningsgrupper.

Analysen finder dog tegn på, at udviklingen i kapital- og aktieindkomster samt ændringer i befolkningssammensætningen, herunder med hensyn til uddannelsesniveau og herkomst, har betydning for udviklingen.

Det andet spørgsmål, som kapitlet sætter fokus på, er, om der er forskelle i den sociale mobilitet på tværs af områder med forskellig socioøkonomisk sammensætning af beboerne.

I analysen opdeles landets sogne i fem socioøkonomiske kvintiler på baggrund af beboernes socioøkonomiske karakteristika, hvor en højere kvartilplacering fortolkes som en stærkere socioøkonomisk sammensætning.

Den sociale mobilitet måles som sammenhængen mellem forældrenes placering i indkomstfordeling og børnenes placering. En stærk sammenhæng mellem børn og forældres placering i indkomstfordelingen er udtryk for en relativt lav social mobilitet, og omvendt er en svag sammenhæng udtryk for en høj social mobilitet.

I analysen undersøges det, om sammenhængen mellem forældre og børns indkomster som voksne er forskellig på tværs af sognenes socioøkonomiske kvintilplacering.

Analysen viser, at børn af forældre med samme indkomstniveau typisk opnår en lidt højere placering i indkomstfordelingen, hvis de er opvokset i et sogn med en højere socioøkonomisk kvintilplacering.

Svaret på det andet spørgsmål er derfor ja, men forskellene er dog relativt små.

Til sammenligning er der større forskelle i børns placering i indkomstfordelingen som voksen, når der ses på børn af forældre med henholdsvis relativt høje og lave indkomster.

[Afslutning]

Til sidst vil jeg gerne afslutte med at komme med mine betragtninger omkring publikationens overordnede konklusioner.

Jeg hæfter mig ved, at analyserne viser, at befolkningens indkomster og formuer set over en bred kam er øget, og det er bredt funderet blandt personer med forskellig arbejdsmarkedstilknytning. På bare én generation er befolkningens disponible indkomster steget med over 50 pct. [1994-2001].

Det er blandt andet resultatet af, at skiftende regeringer har ført en ansvarlig økonomisk politik og gennemført reformer, der har bidraget til at styrke økonomien og udvikle den danske samfundsmodel. Det er eksempelvis reformer, der har øget gevinsten ved at være i beskæftigelse frem for ledig.

Det drager vi stor fordel af, når en krise som fx coronapandemien rammer. Derfor skal vi også fortsætte med at

gennemføre reformer, som udvikler og styrker Danmark og dansk økonomi.

Danmark er et land, hvor de økonomiske forskelle er forholdsvis små, og hvor andelen af befolkningen i lavindkomstgruppen er blandt de laveste i OECD.

Jeg er hverken bekymret over udviklingen i de økonomiske forskelle eller niveauet for forskellene. Analyserne viser, at der naturligt er forskelle på befolkningens indkomster og nettoformuer, blandt andet fordi man er forskellige steder i livet. Analyserne viser også, at udviklingen i forskellene blandt andet er drevet af strukturelle ændringer, herunder et øget uddannelsesniveau. Det, mener jeg, er en positiv historie.

På samme vis skal man huske på, at de stigende aktieindkomster er udtryk for en velstandsstigning, der kommer befolkningen bredt set til gavn, da mange danskere ejer aktier gennem deres pensionsopsparing. Denne del af afkastet indgår imidlertid ikke i de disponible indkomster.

Tak for ordet.